

Leinosten sukulehti no 2/90

4. VUOSIKERTA

31.12.1990

TÄSSÄ NUMEROSSA

Viisi vuotta on vierähtänyt.....	Seppo Räisänen.....	1
Sukuseurojen Keskusliitto.....		2
Muistelmia äidinisästäni	Kalevi Sorsa.....	3
Sukukokous oli Mikkelissä.....	Eila Räisänen.....	10
Miten pääsisin käsiksi sukujuuriini.....	Tapio Leinonen.....	11
Myhkyri.....	Seppo Räisänen.....	14
Kaskenpoltto.....		15
Joulumuistoja.....	Eila Räisänen.....	18
Kaltio ja Kirjallisuutta.....		19
Leinosen Sukuseuran osoitteita.....		20

VIISI VUOTTA ON VIERÄHTÄNYT.

Elokuussa 1990 tuli viisi ensimmäistä vuotta vuotta täyteen Leinosten sukuseuran toiminnassa. Jo Paltamon seurakuntatalolla pidetty perustamiskokous, johon osallistui lähes 300 innostunutta tulevaa sukuseuran jäsentä osoitti, että toiminnasta tulee elävää. Täytyihän jo perustamiskokouksessa lisätä suvun sääntöehdotuksessa esitetyn hallituksen jäsenten lukumäärää, jotta kaikki ehdotetut henkilöt pääsisivät mukaan toimintaan ja hankalaan karsintäänestykseen ei tarvinnut mennä. Monijäseninen hallitus oli myös sikäli hyvä ratkaisu, että kautta koko Suomen tuli edustajia hallitukseen aina Perniöstä ja Helsingin tienoilta Kemiin asti.

Ensimmäisen toimikauden aikana liittyi seuraan kaikkiaan 338 jäsentä, joista 51 oli nuorisoa. Vuoden 1989 lopussa jäsenmäärämme oli 454 henkeä, joista nuorisojäseniä oli 47. Jäsenmaksuksi päätettiin perustamiskokouksessa 20 markkaa. Tämä summa osoittautui kuitenkin liian alhaiseksi ja siksi se jo seuraavassa Mieslahdella pidetyssä vuosikokouksessa korotettiin 30 markkaan, missä se on pysynytkin seuraavat vuodet. Tästä huolimatta yhdistyksen talous on saatu pidettyä ylijäämäisenä. Auttavana tekijänä tässä on ollut ainaisjäsenet, joita on kertynyt 94 kappaletta. Hehän maksavat vuosijäsenmaksunsa kymmenkertaisena. Jäsenmaksun korotusta tulisi kuitenkin harkita, jotta yhdistys saisi riittävästi käyttövaroja tulevaa toimintaa silmälläpitäen.

Eräänä tärkeänä yhdistävänä voimana ovat olleet vuosittain pidetyt sukukokoukset, joita on vietetty eri puolilla Suomea milloin yksi milloin kaksipäiväisinä. Näissä kokouksissa ihmiset ovat päässeet tutustumaan toisiinsa, kuulemaan kertomuksia ja historioita sukumme jäsenistä ja voineet retkillä tutustua Leinosten entisiin asuinpaikkoihin ja muihinkin mielenkiintoisiin kohteisiin. Varsinkin Oulun ja Mikkelin kokoukset olivat erittäin antoisia ja varmaan tulevan vuoden kokouskin, jota suunnitellaan pidettäväksi Punkaharjun Retretissä on yhtä antoisa.

Sukulehdellämme on menneillään neljäs vuosikerta. Lehteen on kertynyt ilahduttavassa määrin eri puolilla Suomea asuvien sukulaistemme kirjoituksia. Toimitus toivoo kuitenkin lisääntyvässä määrin lehdelle avustajia myös nuorten kirjoitukset ja ajatukset olisivat tervetulleita ja piirustustaitoinen henkilö avustajana olisi erittäin kaivattu. Lehden muodostama kustannus on taloutemme huomattavimpia menoeriä. Tämän johdosta on lehden painoasu pysynyt vaatimattomana ja kustannuksia nostavia kuvasivuja ja kansikuvia on vältetty.

Talkoopohjaan perustuvaa painopaikkaa ei kuitenkaan toimitus ole löytänyt. Edistymistä on kuitenkin tapahtunut, koska lehden toisen vuosikerran kustannus oli tuloslaskelman mukaan 7 975,- mk ja kolmannen vuosikerran vain 4 803,90. Sukuseuran jäsenistä on myös ryhdytty laatimaan matrikkeliä. Nyt kun yhdistyksemme toiminta on vakiintunut, voisi ryhtyä katsomaan kauemmas tulevaisuuteen ja laatia hahmotelmaa ja runkoa useammalle vuodelle. Sukumerkkimme on edelleen

kehitysvaiheessa samoin mahdollinen viiri. Sukukirjaa tulisi ryhtyä toteuttamaan ja muitakin sukuun liittyviä julkaisuja. Mielenkiintoinen toimintamuoto olisi myös, jos eri paikkakunnilla olevat sukuryhmät pitäisivät läheisempää pienimuotoista yhteyttä keskenään vaikkapa pari kertaa vuodessa tapahtuvan yhteisen illallisen muodossa tai muun kokoontumisen merkeissä.

Ja lopuksi toivomus sukuseuran hallitukselle. Säräisniemi on erittäin keskeinen paikka Leinosen suvun asutushistoriassa ja jopa koko Kainuunkin. Mitäpä, jos jonain vuonna tutustutaisiin tuohon mielenkiintoiseen seutuun retken muodossa ja voitaisiin pitää jopa sukukokouskin siellä.

Seppo Räisänen.

SUKUSEUROJEN KESKUSLIITTO

24.11.1990 pidetty Sukuyhteisöjen Tuki SYT ry:n syyskokous hyväksyi järjestölle otsikossa mainitun uuden nimen, joka kuvaa toimintaa paremmin kuin tähänastinen. Uusi nimi otettiin käyttöön välittömästi.

Nimen uusimisen ohella syyskokous hyväksyi myös uuden toimintastrategian. Tavoitteina on mm: Kaikki maamme sukuseurat kootaan liiton jäseniksi. Sukuviesti lehti tilataan kaikille jäsenseurojen jäsenille. Palvelutoimena järjestetään tietokoneen avulla jäsenseuratiedosto ja jäsenmaksujen perintäpalvelu. Sukujen tutkimista ja ja sukukirjojen toimittamista autetaan kaikin tavoin. Sukutoiminnalle myönnetään julkaisuutta hankitaan valtakunnallisilla tapahtumilla. Toimistoon hankitaan päätoiminen henkilökunta, joitten aiheuttamat kulut hoidetaan palvelusten maksullisuuden avulla. Liiton jäsenmaksut on vuosittain voitava sopia kohtuullisiksi.

Sukuseurojen Keskusliittoon kuului 1.11.1990 jäsenjärjestöinä 88 sukuseuraa ja järjestö julkaisee Sukuviesti nimistä lehteä, joka ilmestyy kuusi kertaa vuodessa. Toimisto sijaitsee Helsingissä Työmiehenkatu 2:ssa. Toimisto on avoinna tiistaisin ja torstaisin kello 9 - 13 välisenä aikana. Toimiston puhelinnumero on 90- 694 1127. Liiton toimistosta voi myös tilata Sukuviestin lisäksi erilaista sukututkimukseen liittyvää kirjallisuutta.

Parhaillaan Sukuseurojen Keskusliitto suunnittelee kesäksi 1992 "Savon suvut" tapahtumaa Tuusniemelle ja sukumessuja eri paikkakunnille.

MUISTEMIA ÄIDINISÄSTÄNI ANTTI LEINOSESTA

Kalevi Sorsa

Pauli Myllymäki, kuulu toimittaja, maanmainio kaskunker-
toja ja erinomainen keittiötaituri, oli kutsunut meidät
pilkille mökillensä Luopioisten Kukkianjärven saareen. Se oli
kylmintä talvenselkää 70-luvun lopulla.

Sillä retkellä tapahtui paljon merkittävää, mutta tämän-
päiväisen aiheen kannalta tärkein oli illalliseskustelu
Pauli Myllymäen herkkujen ääressä.

Oli naurettu läpi Paulin monipolvinen kasku, jonka
yleisnimi oli Suomen maisemia. Sitten tuli puheeksi Kainuun
asutushistoria. Kustaa Vilkuna, joka oli tilaisuutta varten
pukeutunut upouuteen pellavaiseen, kalevalaiseen pukuun,
heitti siinä tällaisen tutkimustuloksen:

- Kainuun itse asiassa asuttivat Kekkoset ja Leinoset. Väite
hyväksyttiin yleisen innostuksen vallassa, sillä se neljäs
mies pöydän ääressä oli Urho Kekkonen.

Olipa sen väitteen totuudellisuuden kanssa nyt niin tai
näin, ja siinä kyllä saattoi olla hyppysellinen vieraskoreut-
ta mukana, se johti minut kiinnostumaan äitini suvusta,
Vaalan Leinosista.

Äiti on syntynyt Säräisniemellä ja Säräisniemi esiintyy
minunkin syntymäpaikkanani monissa virallisissa asiakirjois-
sa, vaikka tosiasiallisesti synnyin eräässä vinttikammarissa
Keuruun Haapamäellä. Äidin kirkonkirjoja vain ei vielä ollut
muutettu pois Säräisniemeltä.

Kun meidän perheemme pysytteli isän työpaikkojen vuoksi eteläisessä Suomessa, ei meillä ollut oikein paljon kosketuksia äidin sukuun. Niin kuitenkin sattuu, että ensimmäinen muistoni on sieltä Vaalasta.

Olemme varmaan kesälomamatkalla äidin kotona. Minä lienen 3-vuotias. En ole varma, ollaanko Säräisniemellä vai Veneheitossa. Äidin koti on siinä ihan kärrytien vieressä, tiessä kiinni. Tie on siltä kohdin hyvin hienoa, kullankeltaista hiekkaa. Aurinko paistaa pilvettömältä taivaalta. On aivan tyyntä. Päälleni ulottuvat suuren, vantteran männyn oksat tien toiselta puolen. Leikin yksin siinä hiekassa. Muuta ei tapahdu. Olo on hyvin onnellinen.

Kun Vilkuna herätti Leinos-uteliaisuuteni, oli paras lähde, äidinisäni Antti Leinonen jo kuollut. En päässyt siis enää ammentamaan häneltä tietoja, mikä muuten olisi ollut helppoa, sillä hän eli viimeiset vuotensa vanhempieni kotona Virroilla.

Se oli vahinko, sillä Antti Leinosella oli takanaan monivaiheinen elämä. Kirkonkirjoissa perhe näyttää esiintyvän maanviljelijän ammatilla. Antin kertomuksista sain kuitenkin sellaisen kuvan, että myös kalastuksella Oulujärvessä oli aina merkittävä osuus elannon hankinnassa. Niin että Antti piti itseään ainakin puoliammattimaisena kalastajana Oulujärven rannoilla eläessään.

Tämä muuten näkyi vielä Virroillakin. Ei mennyt aikaakaan, kun Antti sinne muutettuaan oli selvittänyt eri järvien parhaat kalapaikat, joista hän kantoi niin paljon kalaa, että äiti sai jaella niitä suvulle ja laajalle ystäväpiirilleen. Antti itsekin söi paljon kalaa. Pään hän varasi aina itselleen. Hänen kalansyöntinsä oli suvereenia: hän pisti palaset suuhunsa ruotimatta, sitten alkoivat leuat jauhaa vaaka-asennossa - ja eipä aikaakaan, kun ruodot poistuivat toisesta suupielestä siistissä järjestyksessä. Sitä oli pakko ihailla joka kerta.

Itse asiassa Antti Leinosen ja Virtain vanhan kuulun kalastajan kesken kehkeytyi katkera kilpailu, jota Antti ei ainakaan hävinnyt. Niinpä Virtain mies kuului happamasta sanoneenkin:

- Sehän tekee taikoja ...

En ole ihan varma, vaikka Antti olisi tehnytkin. Mutta sen ohessa hän oli harras laestadiolainen. Kun minä vastavallittuna puoluesihteerinä syksyllä 1969 ensimmäistä kertaa menin käymään eduskunnassa, tuli minua vastaan eduskunnan kahvilassa tumma, kiharatukkainen, konkkonokkainen, palavasilmäinen, kerta kaikkiaan ulkomaalaisen näköinen mies, joka muutta mutkitta sulki minut syleilyynsä ja sanoi selvällä suomella:

- Et voi uskoa miten iloinen olin, kun kuulin, että

Sinusta on tullut sos.-dem. puolueen puoluesihteeriksi. Minä oikein polvirukouksessa siitä Herraa kiitin.

Mahdoin näyttää täysin ällikällä lyödyttä, koska mies katsoi tarpeelliseksi selittää:

- Sinun äidinisäsi on minun rakkain uskonveljeni, Antti Leinonen. Monet hartaushetket olemme yhdessä viettäneet.

Se oli Artturi Jämsen, entinen maallikkosaarnaaja, silloinen kansanedustaja, myöhempi ministeri ja maaherra. Hänen muistonsa liittyivät siihen aikaan, jonka Antti oli viettänyt äidin sisaren, Pihtiputaalle naidun Mian luona. Mian mies, Vilho Mielityinen, piti niihin aikoihin Muurasjärvellä hyvän kokoista taloa ja oli pitäjän keskeisiä maalaisliittolaisia, ettei myöhemmin ollut suorastaan paikallinen kepun keisari. Kun nälkä oli sota-aikana yllättänyt, oli äiti pakannut meidät moneen kertaan, häikäpöntöllä varustettuun linja-autoon matkaamaan Joutsasta Jyväskylän kautta Pihtiputaalle. Syömään. Hyötymään taisi olla se sana, jota hän käytti. Mutta se ei tarkoittanut hyötymistä sanan yleiskielisessä merkityksessä, vaan lihomista. Meillä oli sitten paljon myöhemmin Pariisissa kerrosnaapurina vanha baskinainen, joka Irenen olemusta katsellessaan usein sanoi huolestuneena: - Il faut profiter... Eli "Pitää hyötyä", mutta ihan samassa merkityksessä kuin äidin sanakin.

Nyt näyttää nousevan ilmeinen vaara, että eksyn Leino-

sista etäälle.

Antti Leinonen oli varmasti hyvä kristitty, harras, hiljainen hyvä ihminen, joka ei uskoansa muille tuputtanut, mutta jonka olemuksesta se säteili ympäristöönkin. Mutta poikkeusihminen kun oli, hän onnistui uskovaisuutensa yhdistämään myös työväenhenkisen vakaumuksen. En oikein tiedä, enkä välittänyt ottaa selvää, kumpaa puoluetta hän äänesteli, melkeinpä luulisin että kumpaakin, kulloinkin ansion mukaan.

Arvelen, että tämä vakaumus oli peräisin hänen Amerikan vuosiltaan. Hän oli vuosisadan alkupuolella ollut ainakin kahteen otteeseen Yhdysvalloissa Copper Islandilla mainarina. Fingelskaakin hän yhä 60-luvullakin puhui täysin, mutta varsinainen englantti ei tainnut oikein sujua. Se saattoi olla osasyynä hänen katkeriin kokemuksiinsa Amerikoissa, vaikka varmasti myös senaikaiset työolot olivat alapuolella arvostelun. Erityisen alentavana kokemuksena hänelle oli jäänyt mieleen se, kun heille Ellis-saarelta päästyä pantiin kaulaan lappu, jossa oli nimi ja määräasema, ja ajettiin karjavaunuihin "niinkuin mullikat". Ja itse kaivoksissa eivät etumiehet koskaan puhuneet niinkuin ihmisille vaan pelkästään karjumalla. Se ei lähtenyt mielestä, sillä se oli jättänyt vammaan ihmisarvoon.

Amerikasta Antti Leinonen kävi hankkimassa rahaa talokauppoihinsa. Äidin puheista olen saanut sellaisen käsityk-

sen, että hän eri vaiheissa isännöi vuoronperään kolmea taloa nykyisen Vaalan alueella. Syytä tähän vaihtelunhaluun en tunne.

Mutta sen tiedän, miten Antti avioitui ja tuli panneeksi alulle sen sukulinjan joka johti minuunkin. Laestadiolainen seurakunta oli kutsunut Antin kotiin Amerikan matkalta otta-
maan huostaansa edesmenneeltä vanhemmalta veljeltä jääneen perheen. Aluksi luulin, että kysymys oli todella Antin van-
hemmasta lihallisesta veljestä, mutta jälkeinpäin olen ruvennut epäilemään, että kysymys oli ehkä uskonveljestä.

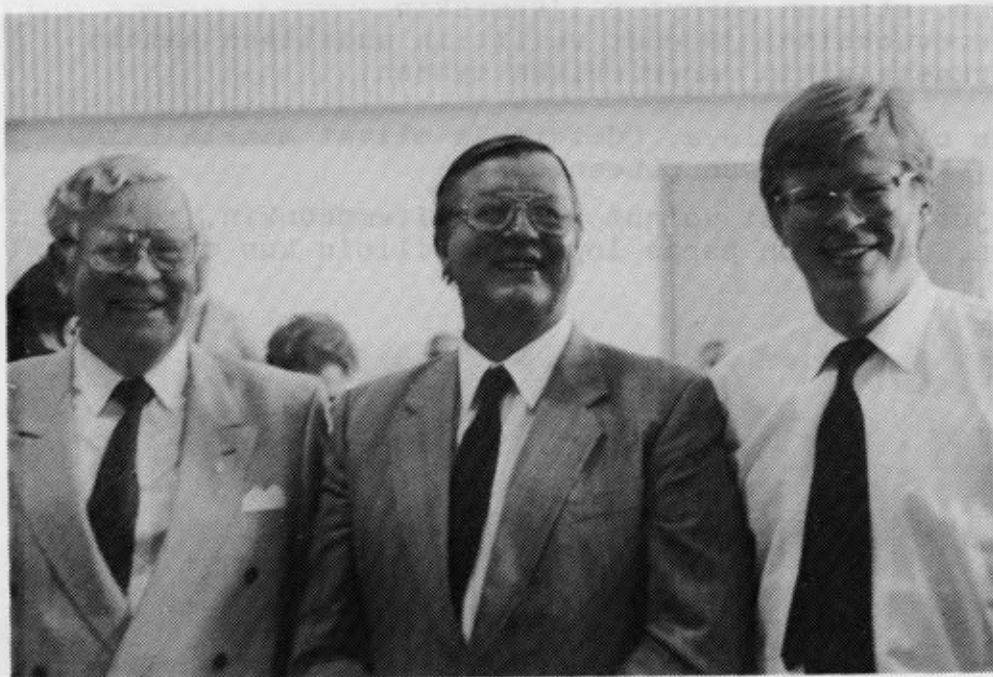
Antti tietysti tuli, nai lesken sekä teki tälle entisten lisäksi kaksi tyttärtä, Elsan ja Mian. Tästä taustahistorias-
ta johtuu, että minulla on Vaalassa paljon sukua äidinäidin puolelta, vaikka molemmat Antin tyttäret naitiinkin pois.

Mutta eläväisiä ja kauniita tyttöjä Elsa ja Mia kuvista päätellen olivatkin, tummatukkaisia ja ruskeasilmäisiä - ei ihme jos oli vientiä. Antti varmasti vaikutti siihen, että tytöt kansakoulun lisäksi pantiin kansanopistoon, missä he monen hyödyllisen asian ohella oppivat harrastamaan lausun-
taa, näyttelemistä ja laulantaa. Ne ovat äitini repertuaa-
rissa vielä tänä päivänäkin. Sosiaalista tavoiteltavuutta lisäsi vielä sekin, että meidän äiti oli ollut pikkupiikana oululaisessa eläinlääkäriperheessä. Molemmat vietiin Säräis-
niemeltä muille markkinoille, mutta paikallisiakin kosijoita

oli ollut. Siitä oli aiheutunut äidin häissä jonkinlaista häiriötäkin, niin kuin asiaan kuului.

Mielikuvitusta, eloisuutta, iloisuutta ja ihmisten seurassa viihtymistä ne Leinos-geenit ovat meidän perheeseemme tuoneet. Ja sitten aivan merkillisen ominaisuuden, luovan kielellisen kyvyn. Jos minulla joskus sattuu sana paikalleen, niin aina tiedän, että se on sitä Leinosten perintöä. Mutta kyllähän sukupolvet tietysti vähitellen perintönsä syövät. Jos äiti ei milloin löydä olemassaolevasta kielestä sanaa kuvaamaan hänen tarkoittamaansa ilmiötä, hän tekaisee uuden sanan - ja yleensä kyllä sellaisen, että tarkoitus käy hyvin selväksi. Sellaiseen en minä kykene.

Niinpä nämäkin Leinos-muistelmat jäävät vaille sitä viimeistä sanaa, joka on Elsan takana Tampereella.

Iloista sukuhymyä Mikkelin kokouksessa!

SUKUKOKOUS 11 - 12. 8. 1990 MIKKELISSÄ

Eila Räisänen

Reipasta sukukokousväkeä oli runsaat 100 henkilöä kokoontunut elokuisseksi viikonlopuksi Mikkeliin. Aluksi tutustuimme Jalkaväkimuseon näyttelytiloihin. Täällä olisi ollut katseltavaa pitemmäksikin aikaa. Ainakin talvisodassa olleet miehet tunsivat hyvin kaikki näytteillä olleet esineet.

Museosta siirryimme linja-autoihin ja suuntasimme matkamme Leinosten vanhoille asuinpaikoille. Asiantuntevina oppainamme olivat Juuso ja Martti Häikiö. Saimme kuulla mielenkiintoisia tarinoita miten missäkin oli asuttu. Missä oli sijainnut entinen myllypaikka tai mistä vaaran rinteestä oli lähdetty Amerikkaan uuden elämisen etsimiseen.

Vilkaasti luisti juttu Martti Häikiön isännöimässä Juvan Piikkilän talon isossa väentuvassa jonne pysähdyimme iltapäiväkahville. Kiitos oppaillemme ja reippaille emännille ripeästi hoidetusta tarjoilusta.

Vielä ehdimme poikkeamaan Visulahden huvipuiston alueellakin, jossa nuoriso pistäytyi vauhdin hurmaa kokeilemassa pienoismoottoriradalla, ainakin rapa oli lentänyt.

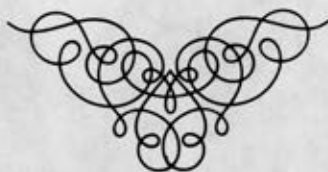
Sunnuntaina ohjelma aloitettiin osallistumalla jumalanpalvelukseen Mikkelin tuomiokirkossa.

Lounas, sukukokous ja -juhla oli järjestetty seurakuntatalon vasta uusittuihin tiloihin.

Kokous luisti esimies Juuson leppoisaasti ohjailemana. Tilit hyväksyttiin ja vastuuvapaus myönnettiin. Taloudenhoitajalle lausuttiin erityiskiitokset, kun on saanut rahat niin hyvin riittämään, että on jäänyt ylijäämääkin. Hallituksen erovuoroiset jäsenet valittiin uudelleen samoin kuin tilintarkastajatkin varamiehiään myöden.

Vapaa ohjelma oli vaihteleva. Odotettuja olivat Maaria Leinosen runot ja Kalevi Sorsan puheenvuoro.

Ohjelmaa ja juttuja olisi voinut jatkua pitempäänkin, mutta niinhän se on, juhlat on paras lopettaa silloin kun on hauskin.

MITEN PÄÄSISIN KÄSIKSI OMIIN SUKUJUURIINI?

Tapio Leinonen

Sihteerille soitetaan tai kirjoitetaan aika monesti ja kysel-
lään, ollaankohan sitä me samoja Leinosia, kun meidänkin su-
kunimi on Leinonen. Samalla halutaan saada tietoa omista suku-
juurista, että mistähän sitä me oikein ollaan lähtöisin".

Varsin suurella varmuudella uskallan vastata, että toki me sa-
moja Leinosia ollaan. Itäisessä Suomessahan on sukunimen periy-
tymisessä se suuri ero länteen verraten, että idässä sukunimet
ovat olleet hyvin pysyviä ja usein ne ovat antaneet talollekin
nimen.

On Tervolaa, Halolaa, Kerälää jne. Lännempänä on talo antanut
aina uuden nimen. Täällä Kestilässäkin löytyy sukuja, joilla
viidessä polvessa voi olla viisi eri sukunimeä.

Jos tämän sukulehtemme lukijoissa on niitä, jotka lähtevät ky-
selemään sukujuuriaan, pyydän että ensin ottaisitte selville
mahdollisimman kaukaisen esiisän nimen, syntymäajan, syntymä-
pitäjän, kylän ja talon. Usein kysellään hyvin vähin pohjatie-
doin ja silloin etsiminen on vaivalloista ja aikaa viepää. Ei
ymmärretä, että esim. Juho Leinosia sukuseuran sukuselvityskon-
septeista löytyy satoja. Tarvittavia nimiä, päivämääriä ym.
tietoja löytyy hautakivistä, perheraamatuista, vanhimmilta su-
kulaisilta jne.

Mitä nämä tiedot maksavat? Sukuseuran sihteerin palvelut ei-
vät maksa; ne ovat osa näitä yhteisiä talkoita, jolla periaat-
teella yritämme toimia. Mutta sillä tavalla toisinaan käy,
että vastaukset viipyvät. Tahtoo sihteerilläkin olla sekä työ-
tä ja harrastuksia niin runsaasti, ettei aina ehdi paluupos-
tissa vastaamaan. Perusteellisiin selvityksiin ei myöskään ole
mahdollisuutta, vaan lähinnä valmiitten tietojen etsimiseen ja
vinkkeihin.

Joillekin on saattanut käydä niin, että vastaus on jäänyt saa-
matta. Se voi johtua siitä, että puhelimesta lappuselle otetut
tiedot eivät ole pysyneet tallessa tai että vastaaminen on vii-
pynyt ja unohtunut. Jos näin on käynyt, pyydän että olette an-
teeksiantavaisia ja kysytte uudelleen. Väsyttäminen on aika
hyvä taktiikka monesti laiskojen lähimmäisten käsittelemisessä.

Mitä aineistoa sukuseuralla sitten on? Muutamista seurakunnis-
ta olemme saaneet vuosien kuluessa ottaa kopioita Leinosia kos-
kevista sukuselvityskonsepteista. Aika monet seuran jäsenet
ovat lähettäneet kopioita itse tekemistään tai tilaamistaan
selvityksistä. Eniten aineistoa löytyy Paltamosta, Säräisnie-
mestä ja Kestilästä, mutta yhtä ja toista myös Kuusamosta, Vuoli-
joelta, Muhokselta, Sotkamosta, USA:sta, jotakin myös Karja-
lasta ja Savosta jne.

Tekevätkö kirkkoherranvirastot vielä sukuselvityksiä? Toki tekevät, mutta monissa seurakunnissa sukututkimusta varten tilatut todistukset viiptyvät paljon työn ja vähän henkilökunnan takia. Maakunta-arkistolla menee vielä kauemmin. Yksityisiä sukututkijoitakin on; heidän kanssaan palkkio pitää itse sopia.

Kirkkoherranvirastot perivät nykyisin 55 mk tunnilta. Parissa tunnissa löytyy jo aika tavalla. Kannattaa sopia ajasta, mitä käytetään.

Moni yrittää tutkia itse. Se onkin mahtava harrastus, joka helposti vie mukanaan. Se ei myöskään ole niin vaikeaa kuin moni etukäteen pelkää. Kansalais- ja työväenopistoissa järjestetään kurssejakin. Opaskirjoja löytyy useita. Vanhemmat tutkijat usein mielellään opastavat aloittelijoita.

Mutta nuorempiin kirjoihin - kuten tämän vuosisadan aikaisiin - ei itse pääse käsiksi. Siltä osalta joutuu usein tilaamaan valmiin todistuksen.

Miten alkaisi? Eräs hyvä mahdollisuus on esipolvi-taulu. Siihen kuuluvat minä itse, vanhemmat, heidän vanhempansa, heidän kaikkien vanhemmat jne. Nimien lisäksi merkitään syntymäaika ja -paikka, kuolinaika, ammatti, pitäjä, kylä ja talo sekä vihkimisaika. Valmiita kaavakkeita löytyy; mm. sukulehdessä sellainen oli hiljan. Sitä on mahdollisuus laajentaa tiedoiltaan monella tapaa.

Toinen tapa on etsiä kaukaisin tunnettu esi-isä ja lähteä hänestä tuomaansuoraa linjaa kohti nykyaikaa, aina itse asti. Tätä

1. Tapani (Staffan) LEINONEN
s n 1560, k 1614
2. Pekka /Pehr) LEINONEN
s n 1588
3. Jussi (Jöns) LEINONEN
s n 1610
4. Matti (Mattis) LEINONEN
s n 1630, k 1687
5. Matti (Mats) LEINONEN
s n 1658
6. Paavo (Pähl) LEINONEN
s n 1690, k n 1730
7. Matti (Mattis) LEINONEN
s 1710, k 29.6. 1764
8. Erkki (Eric) LEINONEN
s 11.2.1754, k 15.4.1836
9. Matti LEINONEN
s 22.7.1779, k 5.8.1856
10. Asarias LEINONEN
s 1.1.1816, k 26.6.1884

voi ja kannattaa laajentaa niin, että kustakin henkilöstä kirjataan puolison, ammatin, asuinpaikan jne lisäksi myös lapset ja heidän tietonsa. Seuraava taulu voidaan aloittaa sitten sillä lapsella, joka on oma esi-isä.

Loppupäätä tutkimuksessa ei olekaan.

Kun kirkonkirjat alkavat tavallisesti 1700-luvun alkupuolella, siitä päästään taaksepäin veroluetteloilla eli läänin- ja voutintileillä. Aineistoja on tuhoutunut, epävarmuustekijöitä on paljon, virhemerkintöjä löytyy. Mutta tieto karttuu koko ajan.

Että kaikki eivät joutuisi tekemään samaa työtä, kannattaa antaa aineistoon yhteiseen käyttöön. Sukuseuran arkisto on yksi mahdollisuus.

11. Leonhard LEINONEN
s 27.4.1859, k 25.3.1913
12. Leonhard Aleksanteri LEINONEN
s 8.12.1889, k 10.12. 1932
13. Kaarlo Johannes LEINONEN
s 7.3.1916, k 8.3.1986
14. Kaarlo Tapio LEINONEN
s 28.6.1944
15. Tuomas Timo Kullervo LEINONEN
s 6.7.1972
- Tähän rinnalle panen perusrungon omaa "sukupuuta". siinäkin voi olla virheitä. Mutta vähän malliksi, miten voi alkaa.
- Lihaa luitten päälle eli oksia ja lehtiä runkoon löytyy sitten aina lisää.
- Milloin saataisiin jotakin-kaan julkaisua Leinosista ja kuka semmoisen kokoaisi!

Leinosten suvun Mieslahden haaraa kuvattuna kesällä 1930. Vasemmalta katsottuna on ensimmäisenä Pekka Leinonen, joka asui Paltamossa (silloinen Kiehimä) ja elääkseen valmisti lapikkaita, kalasteli ja teki sekalaisia töitä, hänen tyttärensä Anna Elisabet, joka muutti Helsinkiin palvelijattareksi ja sittemmin teollisuustyöläiseksi, poika Iivari, joka toimi suurimman osan ikäänsä Paltamon asemalla asemamiehenä, Pekan vaimo Manta o.s. Jokelainen, tytär Iita, joka kuoli nuorena ja keskellä edessä tyttärenpoika Allan. Kuvasta puuttuvat Pekan lapsista pojat Kalle ja Sauli sekä tytär Hilda.

Pekka Leinosen sylissä olevan koiran nimi oli Hupi ja Allanin sylissä olevan koiran Virkku. Yksi perheen koira puuttuu kuvasta.

MYHKYRI

Seppo Räisänen

Oulujärven Mieslahden ja Varislahden välisellä niemellä sijaitsee Myhkyrin vaara: soisesta ympäristöstä kohoava kumpu, jonka kallioisessa olemuksessa on jotakin salaperäistä jopa uhkaavan tuntuista. Tiettömän erämaan keskellä sijaitsevana on se ollut sukuni eräänä retkikohteena kesäisillä vaelluksillamme. Jo yksin nimikin Myhkyri on jollain lailla erikoisuudellaan houkutteleva ja maisema, joka vaaralta avautuu kohden Oulujärven aavoja selkiä korvaa vaivat ja väsymyksen, joita parin kolmen kilometrin suotaival aiheuttaa.

Puolivälissä Myhkyrin selännettä löytyy vielä pirtin ja ulkorakennuksen perustuksia. Siellä aikanaan asui sukulaistemme Manta. Muuta hänestä ei tiedetä kuin että hän oli loitsija ja veren seisauttaja, jonka olemus aiheutti pelkoa muissa sukulaisissa. Muistan kuinka isoäitini Vappu joskus jutteli matalalla äänellä yhteensidotuista koivunritvoista, joilla estettiin lehmien meneminen metsän peittoon, käärmeistä, jotka lähetettiin kietoutumaan ilkeyksiä tehneitten emäntien navettojen ovien kahvoihin ja muista salaperäisistä asioista ja taioista, joita Myhkyrin Manta oli tehnyt.

Kun isovanhempani aikanaan joutuivat lähtemään Tiittolan talosta, joka menetettiin takausten vuoksi, sijoittautuivat he joukkoineen joksikin aikaa torppaan, joka sijaitsi Torajoen varrella. Torajoki on kapea tummavetinen joki, joka saa vetensä Myhkyrin juurella päilyvästä Särkijärvestä. Jotain erityistä tapahtui täällä, koska vanhemmat ihmiset vielä vuosikymmeniä myöhemmin puhuivat tästä ajasta vain viittauksin ja kuiskaten, etteivät nuoremmat olisi kuulleet ja ymmärtäneet.

Myhkyrin vaara tarjoaa vieläkin suvulleni yllätyksiään. Kun serkkuni vaimo Tellervo oli toissa kesänä kiipeämässä Myhkyrin rinnettä lähellä entistä asuinpaikkaa, kompastui hän iskien kätensä maahan. Kun hän nousi ylös, oli hänellä kourassaan miesten rannekello, joka oli yhä käyttökelpoinen, vaikka kellon ulkomuodosta huomasi sen olleen mättäässä varmaan erinäisiä vuosia. Kello on nykyisin talletettuna yhteisen Oulujärven lomapaikkamme seinälle ja lapsenlapsillemme kerrotaan iltaisin Myhkyrin ja kellon tarinoita.

Yhtään valokuvaa ei sukuni ole vielä uskaltanut Myhkyristä ottaa.

=====

KARJANHOITOTAIKOJA

Jos keväällä ennen käen kukkumista saatujen haukien leukaluita hienonnetaan ja annetaan juoman mukana elukoille niin niitä ei sudet syö.

Jos lehmä on paha potkimaan, otetaan saunan kiukaasta kolme kiveä ja painellaan niillä elikon sorkkia, minkä jälkeen kivet palautetaan paikoilleen. Lehmä lakkaa potkimasta.

Kaskenpoltto

Kaskiviljely oli monimuotoinen viljelymenetelmä, jonka alkuperä ja jäljet peittyvät menneisyyden hämärään. Kainuun asuttamisessa ja Leinostenkin suvun siirtymisessä Savosta Kainuuseen on tällä elinkeinon hankkimismenettelyllä ollut huomattava osuus. Tarjosihan Kainuun avarat metsät rajattomia mahdollisuuksia ihmisille, jotka luottivat itseensä ja joitten käsissä oli tarmoa kirveen heiluttamiseen, mutta ei ollut enää riittäviä elämisen mahdollisuuksia Savon rehevämällä mailla.

Kaskeaminen olikin ainoa keino, jolla koskematon korpi voitiin saada antamaan viljaa ja pysyvemmän elannon kuin riistan ja kalan pyynti salli.

Kaskia oli useita eri tyyppisiä, jotka työmenetelmiltään poikkesivat huomattavasti toisistaan. Itä-Suomessa ja Savossa olivat yleisimpiä: huuhta, pykälökkömaa, tavallinen kaski ja rieskamaa. Myös nimiä vierumaa ja tulimaa on käytetty. Kirjoittajan kesäpaikka sijaitsee Oulujärven saarella, jonka nimi on Palonen eli se on saanut nimensä siitä, että siellä on poltettu kaskea.

Uudisasukkaalle tärkein kaskeamistapa oli huuhtamenetelmä, joka yksinomaan soveltui havupuuvaltaisissa metsissä käytettäväksi. Huuhdan paikaksi katsottiin multava mäenrinne tai järvenranta. Yleisimmin siellä kasvoi järeätä kuusikkoa tai kuusivaltaista sekametsää. Männikköalueet eivät yleensä tuleet kysymykseen niiden karuuden johdosta. Sitä paitsi kuusikko oli helpompi polttaa ja siitä jäi paljon "kyventä eli huuhdan lantaa". Ensimmäinen työ huuhdan raivaamisessa tehtiin syksyllä, jolloin metsä kassaroiitiin; hakattiin pois juurimetsä, pienet puut ja pensaat sekä isompien puitten alimmat oksat. Sen jälkeen järeämmät puut pyällettiin. Pykällys tehtiin rungon ympäri miehen rinnan korkeudelle, josta alaspäin oleva rungon osa kuorittiin tarkoituksella saada puu kuivumaan. Pyällys saatettiin tehdä vuotta ennen huuhdan varsinaista kaatoa, mutta myös joskus samana vuotena. Varsinainen kaato suoritettiin kevättalvella, jolloin pienet puut kaadettiin tarkoin, mutta järeät puut saivat jäädä paikoilleen, elleivät ne kohtuudella suostuneet kaatumaan. Tällaisia keloja saattoi jäädä joskus satojakin hehtaaria kohden töröttämään. Kaadon jälkeen jätettiin puut kahdeksi vuodeksi kuivumaan ja vasta kolmantena kesänä suoritettiin poltto. Koska huuhdassa viljeltiin yksinomaan ruista, tapahtui polttaminen aina keskikesällä. 1600 luvulla huuhtamenetelmä kehittyi sikäli, että yhden polton asemasta saatettiin suorittaa kaksi polttoa ensimmäinen vuoden kuluttua kaadosta keväällä ja toinen taas vuoden perästä keskikesällä. Tällöin myös puut rovioitiin palomaaalta, vieritettiin palamattomat kaistat, kaski kylvettiin ja lopuksi karhittiin. Kelot, kivet ja kannot saivat jäädä paikoilleen. Sadon korjuun jälkeen huuhta hylättiin metsittämään, koska siinä ei kannattanut viljellä sillä

Wilhelm von Wright: Palon wjerdäjät. Akvarelli v. 1825 MV

metsittymään, koska siinä ei kannattanut viljellä sillä kertaa kuin yksi kierto. Viljelijällä pitikin olla aina raivioita monessa työvaiheessa: pykälökköjä, poltettavia ja kylvettyjä huuhtia. Huuhdassa viljeltiin erikoisesti siihen soveltuvaa ns korpiruista. Se oli pienijyväästä, mutta erittäin pensovaa, minkä vuoksi kylvö suoritettiin hyvin harvaan " korkeintaan viisi jyvää virsun alle " Jos sää suosi saatettiin halmeesta saada viisikymmenkertainen sato, mikä oli paljon enemmän kuin konsanaan peltorukiista saatu.

Huuhdan jäljiltä kasvoi metsään yleensä koivua ja leppää kasvava lehto tai lehtipuuvaltainen sekametsä. Seuraava kaskeamisen muoto eli tavallinen kaski tehtiin tavallisesti tällaiseen metsään 20 - 30 vuotta huuhdan hylkäämisen jälkeen. Kaskiala hakattiin tavallisesti keskikesällä täysin aukeaksi. Tuoreet lehdet imivät puista kosteuden ja kaski pääsi hyvään kuivumisen alkuun. Kaadettaessa huolehdittiin tarkoin, että koko alue oli tasaisesti peitetty risuja lehtikerroksella. Puita saatettiin tuoda jopa kaskan ulkopuoleltakin poltettavaksi. Seuraavan vuoden alkukesästä poltettiin kaski, kylvettiin ja usein aidattiin palamatta jääneillä rangoilla. Tavallista kaskea voitiin viljellä 4 - 7 vuotta ennenkuin maa köyhtyi niin paljon, ettei se enää tuottanut. Ensimmäinen vilja oli ohraa tai kaskiruista, joka ei ollut niin pensovaa kuin huuhdissa viljelty korpiruista vaan se oli samaa maatiaiskantaa kuin pelloissakin viljelty. Ensimmäisen kierron jälkeen viljeltiin milloin mitään viljaa tarpeen ja siementilanteen mukaan. Viljely lopetettiin kuitenkin aina tattarilla tai kauralla. Kaskeamisesta muodostui ajan kanssa tavallaan kuin vuoroviljely ja hyvän talon tunnusmerkkinä oli, ettei tarvinnut mennä jäljilleen ennen kuin 40 vuoden kuluttua.

Kaikista nopein kaskeamismuoto oli rieskamaa- menetelmä. Sitä voitiin käyttää vain kaikkein hikevimmillä rinnemailla, joissa metsän kasvu oli nopeata ja maan viljavuus suuri. Rieskamaa tehtiin puolikasvuiseen lehtimetsään, joka kaadettiin lehtien puhjetessa. Jo muutamana viikkoa kuluttua kaadosta suoritettiin poltto käyttäen apuna kaskan ulkopuolelta tuotua kuivempaa puuainesta. Näin rieskaamaa valmistui yhden kevään kuluessa ja siihen kylvetystä ohrasta saatiin

sato jo saman vuoden syksyllä. Ohran jälkeen voitiin rieska-
maassa vielä seuraavana kesänä kasvattaa kauraa, tattaria tai
naurista, minkä jälkeen se jätettiin metsittymään.

Pykälökkömaa menetelmä oli jonkinlainen huuhdan ja vanhan
maan kaskan yhdistelmä. Se vaati vuosikymmenien suunnittelu-
ja valmistelutyön. Ensin tuhottiin pykältämällä viljeltävällä
alueella kasvanut järeä havumetsä ja vasta sitten, kun näin
syntyneelle aukiolle oli vähitellen noussut lehtimetsä suori-
tettiin kaskeaminen tavallista menetelmää käyttäen. Näin pys-
tyttiin muuttamaan luonnonvaraisia havumetsiä kaskeamiskel-
poisemmiksi lehtimetsiksi eli vehmaiksi.

Vaikka kasket olivat yleensä pieniä, oli niissä työtä yllin
kyllin. Kun yhdessä talossa ei aina ollut tarpeeksi väkeä
hankalimpien työvaiheiden suorittamiseen, oltiin väkilainaa-
silla tai raivatiin yhteiskaskia. Varsinkin huuhdat olivat
usein tällaisia. Maaton ja köyhä väki osallistui työllään
kaskeamiseen ja näin syntyi ns
kirvesmiesten ryhmä. He osallis-
tuivat kaskan tekoon alusta lop-
puun asti ja saivat työstään o-
suuden kaskan tuotosta. Aina ei-
vät halukkaat kaskankaatajat
päässeet kuitenkaan kaskiyhti-
öihin tai muistaneet pyytää kas-
keamislupaa maan omistajalta,
kun rajoistakaan ei aina oltu
läheskään yksimielisiä, saatoi
kaski joskus tulla kaadetuksi
vahingossa naapurin puolelle.
Tämä johti usein tappeluihin ja
pitkällisiin käräjäinteihiin.
Kaukana olevalta kaskimaalta
saatettiin sato joskus varas-
taakin. Ylipäätään kaskeaminen
oli erittäin maata ja metsää
tuhlaava tapa hankkia elantoa
ja väestön lisääntymisen myötä
tuli kaskimaista yhä suurempi
puute. Niinpä Kainuussa vali-
tettiin yleisesti kaskimaan
puutteesta jo 1700 luvun jäl-
kipuoliskolla, mutta vasta seu-
raavalla vuosisadalla tuli karu
todellisuus vastaan ei ollut " yhtään saareketta, jossa ei
olisi halmetta käyty " Kaskeaminen kiellettiin Kainuussa
1851, mutta nälkä ja ahdistus sai aikaan sen, että
kaskiviljelys kukoisti tuon ajankohdan jälkeenkin monilla
kulmakunnilla ja kaskitalouden tilalle Kainuussa astui
tervatalous eikä peltoviljelys kuten viranomaiset olisivat
halunneet.

*Kaskenvaltausmerkki Suomussalmelta vuo-
delta 1818. Näihin aikoihin etenkin hyvistä
kaskimaista alkoi olla jo niin suuri puute,
että oli entistä tärkeämpää merkitä kullekin
kuuluva ala. (Kainuun Museo)*

Kaskeaminen vaikutti suuresti metsiin. Niinpä 1900 luvun
alulla Suomen itäiset läänit kärsivät kaskeamisen johdosta
metsäpulaa ja metsän myynti pääsi siellä perin hitaasti
alkuun. Puuston koostumus muuttui siten, että alueet muuttui-
vat yhä lehtipuuvaltaisemmiksi ja kesti kauan ennenkuin
havupuut ovat saaneet jälleen jalansijaa. Myös suuret alat
kaskimaita jäivät vesaikoiksi, jotka eivät pystyneet
luontaisesti uudistumaan.

JOULUMUISTOJA

Eila Räisänen

Varhaisin joulumuistoni on ajalta jolloin asuin synnyinkodissani Oulujärven Palosen saarella.

Mieleeni on jäänyt isojen ihmisten selitykset; "että joulupukki ajoi porolla saaren ohi ja heitti lahjasäkin pirtin rantaan, josta se löytyi".

Siitä säkistä tuli esiin paljon paketteja ja muutaman lahjan muistan vieläkin, vaikka aikaa on kulunut melkein kuumikymmentä vuotta.

Siihen saakka minulla oli ollut vain äidin tekemä räsynukke, mutta nyt paketista löytyi kaunis kansallispukuinen tytönukke. Myöhemmin siinä kävi niin etten juuri koskaan leikkinyt sillä koska se oli liian hieno tavallisiin leikkeihin.

Toinen lahja, jonka tuosta joulusta muistan oli pieni kantele. Sen mukana oli kahden laulun nuotit, toinen taisi olla; sua lähde kaunis katselen. Nuotti pujotettiin kielen alle ja siihen oli merkitty soittojärjestys. Tämä lelu säilyi vuosikausia käyttökelpoisena. Taisi vähitellen kielet katkeilla liiasta "virittämisestä"

Joulupukin näin ensimmäisen kerran, ollessani kansakoulun ekaluokalla, vietettäessä koulun kuusijuhlaa, kuten sitä silloin nimitettiin. Silmät pyöreinä tuijotin sitä turkkiin pukeutunutta ihmeotusta, kunnes toiset tietävämmät lapset hihkuivat; "sehän on Tuomiston Onni".

Ei siitä mitään suurta pettymystä tullut, vaikka pukki olikin vain leikkipukki eikä se oikea.

Näiden joulujen jälkeen on ollut monia eikä niistä kaikista ole jäänyt mieleen paljoakaan, mutta aina välillä kokee vanhan tunnelman joululaulujen kaikuessa radiosta.

KALTIO

Pohjoissuomalainen aikakauslehti

Oululainen rehtori Matti Vasala antoi toimituksen käyttöön näytteenumeron ainoasta suomalaisesta kulttuurilehdestä Helsingin seudun ulkopuolelta, kuten hän asian ilmaisi, nimeltään Kaltio.

Kaltio on puolueista riippumaton aikakauslehti, joka sisältää ajankohtaisia artikkeleita ja kannanottoja kulttuurin kaikilta aloilta, pakinoita, novelleja, runoja ja kuvia. Kaltio pyrkii rakentamaan siltaa menneisyydestä nykyisyyteen ja nykyhetkestä tulevaan. Kaltio on pohjoissuomalainen, mutta osallistuu myös muuhun suomalaiseen ja yleisempäänkin kulttuurikeskusteluun, itsenäisenä, sitoutumattomana ja kansallisena.

Kaltio on perustettu Oulussa 1945 ja ilmestynyt siitä lähtien vuosittain, vuodesta 1975 lähtien kuusinumeroisena. Lehdellä alkaa 47 vuosikerta.

Lehden kunniapuheenjohtajana toimii mm piispa Hannes Leinosen muistelmassa monesti mainittu Atte Kalajoki, päätoimittajan nimi on Tuure Holopainen. Lehteä voi tilata osoitteella: Torikatu 4 B 90100 Oulu tai puh 981 330922. Vuosikerta maksoi v 1990 100 mk.

=====

KIRJALLISUUTTA

Piispa Hannes Leinosen muistelmakirjaa: Moniaita Muisteluksia I - II on vielä saatavissa rajoitettu erä yhteishintaan 240,- (Lähetyksen mukana tulee tilillepanokortti) kustantajalta osoitteella: Pohjois-Suomen Historiallinen Yhdistys Historian laitos, Kasarminkatu 8 90100 Oulu puh 981 - 223 455.

Tilauspyyntöjä välittävät myös Kullervo Leinonen puh 981- 515835 ja Tapio Leinonen puh 985- 31 110.

Maaria Leinoselta ilmestyi myös kesällä 1990 uusi runoteos nimeltään: Uni on niin todellinen.

Martti Häkiö on myös uurastanut oppikirjan nimeltään: Suomen Lähihistoria. Kirja ilmestyy vuonna 1991. Lisäksi hän on kirjoittanut yhdessä Jörn Donnerin kanssa kirjan nimeltä Suomi- Kuva vuonna Nolla. Kirja ilmestyi syksyllä 1990 ja sai mm televisiossa huomiota osakseen.

LEINOSEN SUKUSEURAN OSOITTEITA

HALLITUS

Esimies Juuso Häikiö, Kauppakatu 22 A 6, 70100 KUOPIO p.971-112 992
Varaesim. Tatu Leinonen, Matemaatikonk. 6, 90570 OULU p. 981-561 665
Lauri Honka, 93100 PUDASJÄRVI p. 988-74 235
Jorma Leinonen, Kiehimäntie 7, 88300 PALTAMO p.986-71 315
Merja Kääriäinen, Aleksis Kivent. 14 01900 Nurmijärvi
Saara Leinonen, Lönnrotink. 2 87100 KAJAANI p. 986-24 476
Tapio Leinonen, Haajainen, 74590 KURENPOLVI p. 977-40 125
Tauno Leinonen, Konttilantie 25 91500 MUHOS, p. 981-431 795
Eila Räisänen, Kaivoskuja 10 02730 ESPOO p. 90- 846 487
Ingrid Saaristo, 25500 PERNIÖ p. 924-57 875
Martti Siira, Ruiskukantie 15 B 31 90580 OULU p. 981-393 922

TOIMIHENKILÖITÄ

Sihteeri Tapiö Leinonen, Keskustie 4 92700 KESTILÄ p.985-31 322
Rahastonhoit. Antero Leinonen, Revontie 1 90830 HAUKIPUDAS
p.työ 981-472 094 k. 981-477 235
Tilintarkastaja Yrjö Leinonen, Tornionk. 82 94200 KEMI p.980-62 766
- " - Yrjö Leinonen, Neilikkat.13 as 4 90580 OULU
Varatilint. Paavo Leinonen, Luokotie 1 as 8 90530 OULU p. 981-34245
- " - Paavo Blomqvist, Pappilanniemi 87850 PALTANIEMI

SUKULEHDEN TOIMITUS

Toimittajat Seppo ja Eila Räisänen
Kaivoskuja 10 02730 Espoo p. 90- 846 487

Avustajat, kaikki Leinosen suvun jäsenet

Tarkoitus, seuran sääntöjen 3 §:n mukaisesti toimia yhdyssiteenä suvun jäsenten välillä julkaisemalla kirjoituksia, kuvia ja tietoja suvun historiasta ja nykyisyydestä.

Pankkiyhteys: SYP/Haukipudas tilin no 232121-1464

Painosmäärä: 500 kpl

Kansikuva; sommitelma kontista S.R.

4 .vuosikerta

ISSN 0786-2679

